©cc-by-nc-sa 2004-2024 Н.П.Лихушина
https://www.galenel.info/sanskrit/05-bhagavad-gita/02-sankhya-unit.pdf

Бхагавад-Гита

Глава 2

भगवद्गीता। द्वितीयोऽध्यायः

साङ्ख्ययोगः

sāṅkhya - исчисляющий, перечисляющий, приверженец философской системы санкхья; *n* одна из шести философских ортодоксальных систем, санкхья (*создана в 7 в. до н.э. Капилой*);

संजय उवाच

तं तथा कृपयाविष्टमश्रुपूर्णाकुलेक्षणम्।

विषीदन्तमिदं वाक्यमुवाच मधुसूदनः॥ १॥

kṛpā *f* сострадание;
ākula - смущенный, озабоченный, обеспокоенный;
vi√ṣad (vi√sad, I P., viṣīdati) - смущаться, быть печальным, страдать;

श्रीभगवानुवाच

कुतस्त्वा कश्मलमिदं विषमे समुपस्थितम्।

अनार्यजुष्टमस्वर्ग्यमकीर्तिकरमर्जुन॥ २॥

kaśmala - грязный, нечистый; *n*. - грязь, загрязнение;
viṣama - неровный, трудный, плохой; *n* беда, несчастье, неровность (на дороге);
juṣṭa (p.p. *om* √juṣ) - желанный, приятный, привычный, посещаемый;
akīrti *f* - бесчестие, позор, стыд; *-kara* не делающий чести, постыдный;

क्लैब्यं मा स्म गमः पार्थ नैतत्त्वय्युपपद्यते।

क्षुद्रं हृदयदौर्बल्यं त्यक्त्वोत्तिष्ठ परंतप॥ ३॥

klaibya *n* - слабость, бессилие, неспособность;
sma *part.* - ведь, только, как раз; (*частица, придающая наст. времени значение прошедшего*);
upa√pad IV Ā. - достигать, доставаться, сбываться, оказываться верным;
daurbalya *n* - слабость, бессилие;
paraṃtapa (paraṃ-tapa) *m* - усмиритель врагов, уничтожающий врагов;

अर्जुन उवाच

कथं भीष्ममहं सङ्ख्ये द्रोणं च मधुसूदन।

इषुभिः प्रतियोत्स्यामि पूजार्हावरिसूदन॥ ४॥

saṅkhya *n* - борьба;
prati√yudh IV Ā. - бороться, сражаться, побеждать;

गुरूनहत्वा हि महानुभावान् श्रेयो भोक्तुं भैक्ष्यमपीह लोके।

हत्वार्थकामांस्तु गुरूनिहैव भुञ्जीय भोगान्रुधिरप्रदिग्धान्॥ ५॥

anubhāva *m* - сила, мощь, достоинство;

bhaikṣya - живущий подаянием; *n* милостыня, нищенство;
pra√dih (II U. pradegdhi/pradigdhe, p.p. pradigdha) - обмазывать, окрашивать;

न चैतद्विद्मः कतरन्नो गरीयो यद्वा जयेम यदि वा नो जयेयुः ।

यानेव हत्वा न जिजीविषामस्ते ऽवस्थिताः प्रमुखे धार्तराष्ट्राः ॥ ६ ॥

pramukha - обращенный лицом; *adv. Loc*. впереди, перед;

कार्पण्यदोषोपहतस्वभावः पृच्छामि त्वां धर्मसंमूढचेताः ।

यच्छ्रेयः स्यान्निश्चितं ब्रूहि तन्मे शिष्यस्ते ऽहं शाधि मां त्वां प्रपन्नम् ॥ ७ ॥

kārpaṇya *n* - сетование, оплакивание, сострадание; скупость;
doṣa *m, n* недостаток; ошибка, промах, вина, грех; вред, болезнь;
upa√han II P. - ударять, поражать, наносить ущерб;
niścitam *adv.* - точно, конечно;
√śās II P. - учить, сообщать, исправлять, советовать;
pra√pad IV Ā. - прибегать за помощью к к.-л.;

न हि प्रपश्यामि ममापनुद्याद्यच्छोकमुच्छोषणमिन्द्रियाणाम् ।

अवाप्य भूमावसपत्नमृद्धं राज्यं सुराणामपि चाधिपत्यम् ॥ ८ ॥

apa√nud VI U. - убирать, отодвигать; толкать, спугивать;
ucchoṣaṇa - иссушающий;
sapatna *m* - соперник, противник, враг;
√ṛdh (V P., IV P. p.p. ṛddha) - преуспевать, процветать, расти, развиваться;
ādhipatya *n* - верховная власть, господство;

संजय उवाच

एवमुक्त्वा हृषीकेशं गुडाकेशः परंतप ।

न योत्स्य इति गोविन्दमुक्त्वा तूष्णीं बभूव ह ॥ ९ ॥

तमुवाच हृषीकेशः प्रहसन्निव भारत ।

सेनयोरुभयोर्मध्ये विषीदन्तमिदं वचः ॥ १० ॥

pra√has I P. - смеяться, улыбаться;

श्रीभगवानुवाच

अशोच्यानन्वशोचस्त्वं प्रज्ञावादांश्च भाषसे ।

गतासूनगतासूंश्च नानुशोचन्ति पण्डिताः ॥ ११ ॥

anu√śuc IV U. - оплакивать, сожалеть, скорбеть о ч.-л. (+*Acc.*);
vāda *m* - речь, разговор;
gatāsu - мертвый, бездыханный;

न त्वेवाहं जातु नासं न त्वं नेमे जनाधिपाः ।

न चैव न भविष्यामः सर्वे वयमतः परम् ॥ १२ ॥

jātu *adv.* - вообще, может быть, возможно, когда-либо; na jātu - никогда, ни в коем случае;

देहिनो ऽस्मिन्यथा देहे कौमारं यौवनं जरा ।

तथा देहान्तरप्राप्तिर्धीरस्तत्र न मुह्यति ॥ १३ ॥

kaumāra - юный; *n* детство, юность, девственность;

मात्रास्पर्शास्तु कौन्तेय शीतोष्णसुखदुःखदाः ।

आगमापायिनो ऽनित्यास्तांस्तितिक्षस्व भारत ॥ १४ ॥

mātrāsparśa (mātrā-sparśa) *m* - материальный контакт;
apāyin - уходящий, исчезающий;
√tij (I Ā. tejate, des. titikṣate) - быть острым, *des.* переносить спокойно, с терпением;

यं हि न व्यथयन्त्येते पुरुषं पुरुषर्षभ ।

समदुःखसुखं धीरं सो ऽमृतत्वाय कल्पते ॥ १५ ॥

√vyath I Ā. - волноваться, трепетать, страшиться, быть удрученным;
√kalp (I Ā. kalpate, p.p. kḷpta) - служить для ч.-л., годиться, достигать цели; *caus.* делать;

नासतो विद्यते भावो नाभावो विद्यते सतः ।

उभयोरपि दृष्टो ऽन्तस्त्वनयोस्तत्त्वदर्शिभिः ॥ १६ ॥

अविनाशि तु तद्विद्धि येन सर्वमिदं ततम् ।

विनाशमव्ययस्यास्य न कश्चित्कर्तुमर्हति ॥ १७ ॥

√tan (VIII U.; p.p. tata) тянуть, растягивать; распространять, увеличивать;
avyaya - неувядаемый, вечный;

अन्तवन्त इमे देहा नित्यस्योक्ताः शरीरिणः ।

अनाशिनो ऽप्रमेयस्य तस्माद्युध्यस्व भारत ॥ १८ ॥

pra√mā II P., III Ā., IV Ā. - измерять, оценивать;

य एनं वेत्ति हन्तारं यश्चैनं मन्यते हतम् ।

उभौ तौ न विजानीतो नायं हन्ति न हन्यते ॥ १९ ॥

vi√jñā IX P.- понимать, узнавать, знать, говорить, обращаться;

न जायते म्रियते वा कदाचिन्नायं भूत्वा भविता वा न भूयः ।

अजो नित्यः शाश्वतो ऽयं पुराणो न हन्यते हन्यमाने शरीरे ॥ २० ॥

bhūyaṃs (*f* -yasī, *n* и *adv.* -yas) *cpv.* больший; *adv.* больше, большей частью, очень, снова, опять, дальше, далее;

वेदाविनाशिनं नित्यं य एनमजमव्ययम् ।

कथं स पुरुषः पार्थ कं घातयति हन्ति कम् ॥ २१ ॥

kam – *вопросительная частица;*

वासांसि जीर्णानि यथा विहाय नवानि गृह्णाति नरो ऽपराणि ।

तथा शरीराणि विहाय जीर्णान्यन्यानि संयाति नवानि देही ॥ २२ ॥

jīrṇa (*p.p. от* √jar) - изношенный, старый;
vāsas *n* - одежда, платье;
apara - недалекий, близкий; следующий, будущий; другой, нижний; западный;
saṃ√yā (sam-√yā) II P. - странствовать, идти; соединяться; достигать;

नैनं छिन्दन्ति शस्त्राणि नैनं दहति पावकः ।

न चैनं क्लेदयन्त्यापो न शोषयति मारुतः ॥ २३ ॥

pāvaka *m* - огонь; чистый, яркий;
√klid IV P. - намокать, становиться мокрым;
māruta *m* - ветер, воздух, дыхание;

अच्छेद्यो ऽयमदाह्यो ऽयमक्लेद्यो ऽशोष्य एव च ।

नित्यः सर्वगतः स्थाणुरचलो ऽयं सनातनः ॥ २४ ॥

sarvagata - вездесущий, всесторонний;
sthāṇu - стойкий, непоколебимый, постоянный;

अव्यक्तो ऽयमचिन्त्यो ऽयमविकार्यो ऽयमुच्यते ।

तस्मादेवं विदित्वैनं नानुशोचितुमर्हसि ॥ २५ ॥

avyakta - неопределенный, неясный, непроявленный (√vyañj - проявлять);
vi√kar VIII U. - изменять, преобразовывать, портить;

अथ चैनं नित्यजातं नित्यं वा मन्यसे मृतम् ।

तथापि त्वं महाबाहो नैवं शोचितुमर्हसि ॥ २६ ॥

जातस्य हि ध्रुवो मृत्युर्ध्रुवं जन्म मृतस्य च ।

तस्मादपरिहार्ये ऽर्थे न त्वं शोचितुमर्हसि ॥ २७ ॥

dhruva - продолжительный, постоянный, твердый; определенный, известный;
pari√har I U. - обносить, избегать, избавлять;

अव्यक्तादीनि भूतानि व्यक्तमध्यानि भारत ।

अव्यक्तनिधनान्येव तत्र का परिदेवना ॥ २८ ॥

nidhana *n, m* - заключение, конец, смерть, уничтожение;
paridevanā *f* - недовольство, оплакивание, скорбь, жалобная мольба;

आश्चर्यवत्पश्यति कश्चिदेनम् आश्चर्यवद्वदति तथैव चान्यः ।

आश्चर्यवच्चैनमन्यः शृणोति श्रुत्वा ऽप्येनं वेद न चैव कश्चित् ॥ २९ ॥

āścarya - чудесный, удивительный; *n* - чудо;

देही नित्यमवध्यो ऽयं देहे सर्वस्य भारत ।

तस्मात्सर्वाणि भूतानि न त्वं शोचितुमर्हसि ॥ ३० ॥

√vadh I U. - бить, убивать, уничтожать;

स्वधर्ममपि चावेक्ष्य न विकम्पितुमर्हसि ।

धर्म्याद्धि युद्धाच्छ्रेयो ऽन्यत्क्षत्रियस्य न विद्यते ॥ ३१ ॥

avekṣ (ava√īkṣ, I Ā.) - смотреть на, обращать внимание, ожидать, наблюдать, замечать;

यदृच्छया चोपपन्नं स्वर्गद्वारमपावृतम् ।

सुखिनः क्षत्रियाः पार्थ लभन्ते युद्धमीदृशम् ॥ ३२ ॥

yadṛcchā *f* - случай;
apā√var (apa-ā√var) IX U., I U. - открывать, раскрывать;

अथ चेत्त्वमिमं धर्म्यं संग्रामं न करिष्यसि ।

ततः स्वधर्मं कीर्तिं च हित्वा पापमवाप्स्यसि ॥ ३३ ॥

saṃgrāma *m* - собрание, встреча, борьба, битва;

अकीर्तिं चापि भूतानि कथयिष्यन्ति ते ऽव्ययाम् ।

संभावितस्य चाकीर्तिर्मरणादतिरिच्यते ॥ ३४ ॥

saṃbhāvita - предполагаемый, рассмотренный; уважаемый, почитаемый, подходящий;
ati√ric VII U. - превосходить, осиливать;

भयाद्रणादुपरतं मंस्यन्ते त्वां महारथाः ।

येषां च त्वं बहुमतो भूत्वा यास्यसि लाघवम् ॥ ३५ ॥

upa√ram I Ā. - отдыхать, отказываться, прекращать;
lāghava *n* - легкость, ловкость; ограниченность, незначительность, отсутствие достоинства;

अवाच्यवादांश्च बहून्वदिष्यन्ति तवाहिताः ।

निन्दन्तस्तव सामर्थ्यं ततो दुःखतरं नु किम् ॥ ३६ ॥

avācya - не достойный упоминания, дурной, непроизносимый;
ahita - плохой, вредный, враждебный; *m* враг; *n* зло;
√nind (I P. nindati, p.p. nindita) - хулить, порицать, насмехаться;
sāmarthya *n* - соответствие, способность, сила, власть, значение;

हतो वा प्राप्स्यसि स्वर्गं जित्वा वा भोक्ष्यसे महीम् ।

तस्मादुत्तिष्ठ कौन्तेय युद्धाय कृतनिश्चयः ॥ ३७ ॥

niścaya *m* - твердое решение; убеждение, уверенность; niścayaṃ √kar принимать решение;

सुखदुःखे समे कृत्वा लाभालाभौ जयाजयौ ।

ततो युद्धाय युज्यस्व नैवं पापमवाप्स्यसि ॥ ३८ ॥

एषा ते ऽभिहिता साङ्ख्ये बुद्धिर्योगे त्विमां शृणु ।

बुद्ध्या युक्तो यया पार्थ कर्मबन्धं प्रहास्यसि ॥ ३९ ॥

pra√hā III U.- убегать, избегать.

नेहाभिक्रमनाशो ऽस्ति प्रत्यवायो न विद्यते ।

स्वल्पमप्यस्य धर्मस्य त्रायते महतो भयात् ॥ ४० ॥

abhikrama *m* - предприятие, начинание; *здесь* усилие;

pratyavāya *m* - убыль, неприятность, грех, разочарование;
√trā (IV Ā. trāyate, p.p. trāta, trāṇa) - охранять, спасать от;

व्यवसायात्मिका बुद्धिरेकेह कुरुनन्दन ।

बहुशाखा ह्यनन्ताश्च बुद्धयो ऽव्यवसायिनाम् ॥ ४१ ॥

vyavasāya *m* - решительность, намерение, усилие;

यामिमां पुष्पितां वाचं प्रवदन्त्यविपश्चितः ।

वेदवादरताः पार्थ नान्यदस्तीति वादिनः ॥ ४२ ॥

vipaścit - сведующий, проницательный;
vāda *m* - речь, разговор, звучание, ссора, крик;

कामात्मानः स्वर्गपरा जन्मकर्मफलप्रदाम् ।

क्रियाविशेषबहुलां भोगैश्वर्यगतिं प्रति ॥ ४३ ॥

bahula - толстый, плотный, просторный, большой, обильный; сопровождаемый;

भोगैश्वर्यप्रसक्तानां तयापहृतचेतसाम् ।

व्यवसायात्मिका बुद्धिः समाधौ न विधीयते ॥ ४४ ॥

prasakta (p.p. *om* pra√sañj) - подвешенный, приверженный, занятый ч.-л., снабженный ч.-л.;
apa√har I U. - отнимать, отбирать, уносить, увлекать, лишать, преодолевать;
samādhi *m* - глубокое сосредоточение, подвижничество; благоговение;
vi√dhā III U. - распределять, давать, предоставлять, обеспечивать;

त्रैगुण्यविषया वेदा निस्त्रैगुण्यो भवार्जुन ।

निर्द्वन्द्वो नित्यसत्त्वस्थो निर्योगक्षेम आत्मवान् ॥ ४५ ॥

traiguṇya - обладающий тремя качествами, имеющий свойство трех гун;
yogakṣema (yoga-kṣema) *m* - уверенность в получении, имущество, процветание, средства к жизни;
ātmavant - благоразумный, сдержанный, спокойный, имеющий самообладание;

यावानर्थ उदपाने सर्वतः संप्लुतोदके ।

तावान्सर्वेषु वेदेषु ब्राह्मणस्य विजानतः ॥ ४६ ॥

uda *n* - вода, волна;
udapāna *m, n* - родник, колодец;
saṃ√plu I Ā. - стекаться, стягиваться;

कर्मण्येवाधिकारस्ते मा फलेषु कदाचन ।

मा कर्मफलहेतुर्भूर्मा ते सङ्गो ऽस्त्वकर्मणि ॥ ४७ ॥

adhikāra *m* - контроль, надзор, управление, должность, служба;
hetu - действующий; *m* побуждение, причина, основание, довод; *praep.* из-за, ради (*Abl., Gen., In.);*

योगस्थः कुरु कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा धनंजय ।

सिद्ध्यसिद्ध्योः समो भूत्वा समत्वं योग उच्यते ॥ ४८ ॥

yoga *m* - соединение, связь; участие, накопление (-*yoga* часто не переводится); сосредоточение мыслей, религиозное созерцание;

saṅga *m* – связь, привязанность;
dhanaṃjaya (dhanaṃ-jaya) - завоеватель богатств, *эпитет Арджуны*;
samatva *n* - сходство, равенство, равновесие; невозмутимость, самообладание;

दूरेण ह्यवरं कर्म बुद्धियोगाद्धनंजय ।

बुद्धौ शरणमन्विच्छ कृपणाः फलहेतवः ॥ ४९ ॥

dūra - далекий, отдаленный от; *adv. In*. издалека, далеко от;
avara - нижний, маленький, молодой, ближайший;
kṛpaṇa - бедный, скупой; жалкий, убогий;

बुद्धियुक्तो जहातीह उभे सुकृतदुष्कृते ।

तस्माद्योगाय युज्यस्व योगः कर्मसु कौशलम् ॥ ५० ॥

sukṛta - хорошо сделанный; *n* добродетель, благочестие;
duṣkṛta - плохо сделанный; *n* преступление, грех;
kauśala *n* счастье; здоровье; опытность, мастерство в... (+*Loc*.);

कर्मजं बुद्धियुक्ता हि फलं त्यक्त्वा मनीषिणः ।

जन्मबन्धविनिर्मुक्ताः पदं गच्छन्त्यनामयम् ॥ ५१ ॥

manīṣin - разумный, мудрый;
anāmaya - не пагубный, не наносящий ущерба, здоровый;

यदा ते मोहकलिलं बुद्धिर्व्यतितरिष्यति ।

तदा गन्तासि निर्वेदं श्रोतव्यस्य श्रुतस्य च ॥ ५२ ॥

kalila - исполненный, наполненный ч.-л.; *n* груда, нагромождения, путаница, беспорядок;
vy-ati√tar (vi-ati√tar) I P., VI P. - преодолеть, победить, переправиться;
nirveda *m* - безразличие; досада, неприязнь;

श्रुतिविप्रतिपन्ना ते यदा स्थास्यति निश्चला ।

समाधावचला बुद्धिस्तदा योगमवाप्स्यसि ॥ ५३ ॥

vi-prati√pad IV Ā. - идти в другом направлении, смущать, приводить в замешательство, колебаться;
niścala - недвижимый, неподвижный, неизменный;

अर्जुन उवाच

स्थितप्रज्ञस्य का भाषा समाधिस्थस्य केशव ।

स्थितधीः किं प्रभाषेत किमासीत व्रजेत किम् ॥ ५४ ॥

prajñā *f* - мудрость, знание; намерение, цель;
dhī *f* - ум, мысль, религиозное размышление;

श्रीभगवानुवाच

प्रजहाति यदा कामान्सर्वान्पार्थ मनोगतान् ।

आत्मन्येवात्मना तुष्टः स्थितप्रज्ञस्तदोच्यते ॥ ५५ ॥

दुःखेष्वनुद्विग्नमनाः सुखेषु विगतस्पृहः ।

वीतरागभयक्रोधः स्थितधीर्मुनिरुच्यते ॥ ५६ ॥

ud√vij (IV Ā., p.p. udvigna) - испытывать ужас, бояться, дрожать;
vī (vi√i) II P. - уходить, исчезать;

यः सर्वत्रानभिस्नेहस्तत्तत्प्राप्य शुभाशुभम् ।

नाभिनन्दति न द्वेष्टि तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ ५७ ॥

anabhisneha - бесстрастный, без желаний;
prati√ṣṭhā I U. - стоять, покоиться на ч.-л., основываться на ч.-л.; противостоять;

यदा संहरते चायं कूर्मो ऽङ्गानीव सर्वशः ।

इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यस्तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ ५८ ॥

saṃ√har I U. - собирать, убирать;
kūrma *m* - черепаха;

विषया विनिवर्तन्ते निराहारस्य देहिनः ।

रसवर्जं रसो ऽप्यस्य परं दृष्ट्वा निवर्तते ॥ ५९ ॥

viṣaya *m* – тема, предмет, объект, вопрос;
vi-ni√vart I Ā. - возвращаться, исчезать;
nirāhāra - постящийся;
-varjam *adv.* за исключением ч.-л.;
ni√vart I Ā. - возвращаться, освобождаться от ч.-л., переставать, исчезать, отсутствовать;

यततो ह्यपि कौन्तेय पुरुषस्य विपश्चितः ।

इन्द्रियाणि प्रमाथीनि हरन्ति प्रसभं मनः ॥ ६० ॥

√yat I Ā. - упорядочивать; стараться, пытаться, посвящать себя, отдаваться ч.-л.;
vipaścit - мудрый, проницательный, сведущий;
pramāthin - волнующий, мучающий, терзающий, уничтожающий;
prasabham *adv.* - сильно, страстно, назойливо;

तानि सर्वाणि संयम्य युक्त आसीत मत्परः ।

वशे हि यस्येन्द्रियाणि तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ ६१ ॥

vaśa *m* - воля, желание, власть, влияние;

ध्यायतो विषयान्पुंसः सङ्गस्तेषूपजायते ।

सङ्गात्संजायते कामः कामात्क्रोधो ऽभिजायते ॥ ६२ ॥

√dhyā (I P. dhyāyati) – думать, представлять себе, созерцать;
puṃs *m* – человек, мужчина, душа;

क्रोधाद्भवति सम्मोहः सम्मोहात्स्मृतिविभ्रमः ।

स्मृतिभ्रंशाद्बुद्धिनाशो बुद्धिनाशात्प्रणश्यति ॥ ६३ ॥

saṃmoha *m* – смущение, замешательство, заблуждение, безрассудство;
vibhrama *m* – шаткость, неустойчивость, непостоянство, колебание;
bhraṃśa *m* – падение, разорение, деградация, упадок;
buddhināśa (buddhi-nāśa) *m* – потеря, исчезновение, гибель разума;

pra√ṇaś (pra√naś) IV P. – погибать, гибнуть, теряться, исчезать;

रागद्वेषवियुक्तैस्तु विषयानिन्द्रियैश्चरन् ।

आत्मवश्यैर्विधेयात्मा प्रसादमधिगच्छति ॥ ६४ ॥

vaśya - подвластный, подданный, покорный, послушный;
vidheya - пригодный, зависящий, покорный;
prasāda *m* - милость, благосклонность, спокойствие; ясность, чистота;

प्रसादे सर्वदुःखानां हानिरस्योपजायते ।

प्रसन्नचेतसो ह्याशु बुद्धिः पर्यवतिष्ठते ॥ ६५ ॥

hāni *f* - исчезновение, уменьшение, ущерб;
āśu - быстрый; *adv.* скоро, вскоре;
pary-ava√sthā (pari-ava√sthā) I U. - усиливаться, укрепляться, проникать, полагаться на ч.-л.;

नास्ति बुद्धिरयुक्तस्य न चायुक्तस्य भावना ।

न चाभावयतः शान्तिरशान्तस्य कुतः सुखम् ॥ ६६ ॥

bhāvanā *f* - воздействие; понимание, представление, предположение, воображение;
√bhāvaya (caus. *om* √bhū) - создавать, производить, оживлять, одобрять, поощрять, проявлять, показывать, думать, знать; ухаживать, заботиться;

इन्द्रियाणां हि चरतां यन्मनो ऽनुविधीयते ।

तदस्य हरति प्रज्ञां वायुर्नावमिवाम्भसि ॥ ६७ ॥

anu-vi√dhā III U. - делать, производить, причинять; следовать, быть послушным;
ambhas *n* - вода;

तस्माद्यस्य महाबाहो निगृहीतानि सर्वशः ।

इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यस्तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ ६८ ॥

ni√grah IX U. - схватывать, подавлять, удерживать, притеснять;

या निशा सर्वभूतानां तस्यां जागर्ति संयमी ।

यस्यां जाग्रति भूतानि सा निशा पश्यतो मुनेः ॥ ६९ ॥

saṃyamin - сдерживающий, обуздывающий, смиряющий (чувства);

आपूर्यमाणमचलप्रतिष्ठं समुद्रमापः प्रविशन्ति यद्वत् ।

तद्वत्कामा यं प्रविशन्ति सर्वे स शान्तिमाप्नोति न कामकामी ॥ ७० ॥

ā√par (*или* ā√pṛ) III P., IX P. - наполнять, наполняться, увеличиваться;
yadvat - как, каким образом;

विहाय कामान्यः सर्वान्पुमांश्चरति निःस्पृहः ।

निर्ममो निरहङ्कारः स शान्तिमधिगच्छति ॥ ७१ ॥

nirmama - безразличный, беззаботный;

एषा ब्राह्मी स्थितिः पार्थ नैनां प्राप्य विमुह्यति ।

स्थित्वास्यामन्तकाले ऽपि ब्रह्मनिर्वाणमृच्छति ॥ ७२ ॥

nirvāṇa (p.p. *om* nir√vā) - исчезнувший, умерший, прекратившийся; *n* исчезновение, конец, прекращение, спасение от перерождений, блаженство, вечный покой;

√ar (I P. ṛcchati, *caus* arpayati, p.p. ṛta) - идти, попадать на, доставаться.